

Dr hab. Aleksandra Rupocińska

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego

pl. Jana Pawła II nr 2

50-043 Wrocław

Wrocław, 17 czerwca 2018 r.

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi, Wydział Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu, pismo z dnia 16 kwietnia 2018 r., zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 14 marca 2013 r. tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz.U.Nr 65, poz.595, Dz.U.z 2005 r. nr 164 poz.1365.

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu i Instrumentów Dawnych z dnia 8 kwietnia 2015 roku w sprawie:

- wszczęcia, na wniosek **Pani mgr Judyty Tupczyńskiej** przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka
- wyznaczenia recenzenta

Do przekazanego mi przez Przewodniczącą Rady pisma z dnia 8 kwietnia 2015r., informującego o wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej pt. „Narodziny idiomu skrzypcowego we Francji na przykładzie sonat na skrzypce i basso continuo ze zbioru *Recueil de douze sonates, a II et III partie avec la basse chiffrée* Jean-Féry'ego Rebeli oraz dorobku twórczego i artystycznego Pani mgr Judyty Tupczyńskiej, została dołączona następująca dokumentacja z posiedzenia Rady w dniu 8 kwietnia 2015 roku:

- kopie Uchwał Rady Wydziału Instrumentalnego, dotyczące wszczęcia przewodu doktorskiego Pani mgr Judyty Tupczyńskiej, wyznaczenia promotora i recenzentów,
- dokumentacja przewodowa i praca doktorska Pani mgr Judyty Tupczyńskiej

Podstawowe dane o Kandydatce

Pani mgr Judyta Tupczyńska urodziła się 12 września 1979 roku w Częstochowie. W roku 1998 ukończyła (z wyróżnieniem) Państwowe Liceum Muzyczne rodzinnym mieście w klasie skrzypiec, a w roku 2003 została absolwentką Akademii Muzycznej im.F.Chopina w Warszawie na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki (dyplom z wyróżnieniem) oraz Międzywydziałowego Studium Muzyki Dawnej, w klasie skrzypiec barokowych dr hab. Agaty Sapiechy.

Studia z zakresie gry na skrzypcach barokowych a także interpretacji muzyki średniowiecza i renesansu Doktorantka pogłębiała u renomowanych muzyków- specjalistów w dziedzinie muzyki dawnej : Simona Standage'a, Enricco Gattiego, Antona Stecka, Petera Holmana czy Gabriele Russo. Zainteresowanie wykonawstwem historycznym zaowocowało także ukończeniem w roku 2007 studiów podyplomowych w Schola Cantorum Basiliensis (Szwajcaria) w klasie Chiary Banchini.

W czasie studiów Doktorantka była stypendystką Ministra Kultury i Sztuki oraz szwajcarskiej fundacji Rapp Stiftung.

W roku 2001 pani Judyta Tupczyńska została laureatką Konkursu Młodych Kompozytorów „Musica Sacra” a w roku 2007 otrzymała nagrodę specjalną na konkursie skrzypcowym „Premio Bonporti” w Rovereto (Włochy).

Pani mgr Judyta Tupczyńska jest muzykiem aktywnym i obecnym w życiu koncertowym w Polsce i za granicą. Współpracowała z licznymi, znakomitymi zespołami specjalizującymi się w muzyce dawnej. Jako solistka, muzyk kameralny i orkiestrowy występowała na wielu renomowanych krajowych i międzynarodowych festiwalach, m.in. w Niemczech, Francji, Szwajcarii, Włoszech, Belgii, Holandii, Irlandii, Wielkiej Brytanii czy Danii.

Posiada duży dorobek fonograficzny (udokumentowanych 17 płyt) oraz nagrania dla polskich, brytyjskich, szwajcarskich, niemieckich czy szwedzkich rozgłośni radiowych. Prowadzi działalność propagującą wykonawstwo muzyki dawnej na instrumentach historycznych na wielu kursach muzycznych a od roku 2011 jest wykładowcą skrzypiec barokowych w Akademii Muzycznej im.G.i K. Bacewiczów w Łodzi.

Zawarta w dokumentacji tabela 2 przedstawia wykaz 228 koncertów z udziałem Doktorantki z lat 2000-2015, w roli solistki, kameralistki, muzyka orkiestrowego (w tym jako koncertmistrza). Odbływały się one w renomowanych salach koncertowych (jak np.Filharmonia Narodowa, Studio Koncertowe Polskiego Radia im.W.Lutosławskiego, Zamek Królewski w Warszawie, Filharmonia Łódzka, Filharmonia Krakowska, Aula UAM w Poznaniu, Oratorium Marianum we Wrocławiu, i podczas znaczących festiwali muzycznych w kraju i za granicą.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pani mgr Judyty Tupczyńskiej pod tytułem „Narodziny idiomu skrzypcowego we Francji na przykładzie sonat na skrzypce i basso continuo ze zbioru *Recueil de douze sonates, a II et III partie avec la basse chiffrée* Jean-Féry’ego Rebel’a składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu, stanowiących łącznie pracę pod wyżej wspomnianym tytułem.

Promotorem pracy jest Pani dr hab. Magdalena Pilch.

Dzieło artystyczne (Jean- Fèry Rebel- Sonaty na skrzypce i basso continuo ze zbioru *Recueil de douze sonates, a II et a III partie avec la basse chiffrée*)

składa się z następujących utworów:

VIII Sonata La Sincere g moll

1. Lentement
2. Gay
3. Air
4. Lentement
5. Viste

IX Sonata La Fidelle d moll

6. Grave
7. Gay

8. Aria
9. Lentement
10. Gay. Grave

X Sonata L'Iris D dur

11. Grave. Lentement. Grave. Lentement
12. Gay
13. Air. Grave
14. Viste

XI Sonata La Brillante B dur

15. Gay
16. Gay
17. Lentement
18. Chaconne
19. Gay

XII Sonata La Toutte Belle c moll

20. Lentement
21. Viste
22. Lentement
23. Air. Gay. Lentement
24. Viste

Współwykonawcy dzieła :

Justyna Młynarczyk - viola da gamba
Anna Wiktoria Swoboda - teorbła, gitara
Ewa Mrowca - klawesyn

Nagrania dokonano w dniach 1-3 czerwca 2015 roku w Akademii Muzycznej w Łodzi

Reżyser dźwięku - Łukasz Kurzawski

Pani mgr Judyta Tupczyńska we wstępie swej pracy doktorskiej pisze, iż wybrany temat to wynik „ (...) fascynacji rozwojem muzyki skrzypcowej w epoce baroku i chęci odkrywania mniej znanych kart w jej historii.” Istotnie, zarówno na gruncie polskiego piśmiennictwa muzycznego jak i na polskim rynku

fonograficznym podjęcie zagadnienia francuskiej muzyki skrzypcowej XVII i XVIII wieku to działanie pionierskie. Nie była ona dotąd przedmiotem szerszej zakrojonych badań jak i nie pojawiły się też żadne nagrania utworów J.F.Rebela.

Repertuar ten stanowi tymczasem niezwykle ciekawy i wartościowy materiał zarówno pod względem badawczym jak i artystycznym; z pewnością jest też bardzo atrakcyjny dla współczesnego odbiorcy.

Zarejestrowane na płycie CD utwory w wykonaniu doktorantki pozwalają określić panią Judytę Tupczyńską jako skrzypaczkę dysponującą odpowiednim warszatem i umiejętnościami a także wrażliwością i artystyczną dojrzałością.

Otwierająca nagranie VIII Sonata g moll *La Sincere* („Szczera”) jest tego dobrym przykładem. Zgrabna w swej formie, jednak wymagająca umiejętności uzyskania precyzyjnej i czytelnej zmiany charakteru od pierwszej nuty każdego kolejnego ogniwa. Napięcia harmoniczne w częściach *Lentement* zrealizowane są z dużym wyczuciem czasu i odpowiedniego afektu. W części drugiej, *Gay*, we fragmentach wypełnionych figuracjami szesnastkowymi odczuwalne jest wrażenie „wstrzymywania” tempa przez grupę *continuo* - co w mojej subiektywnej ocenie zbytnio skupia uwagę słuchacza na drobnych wartościach rytmicznych w partii skrzypiec, będących jednak „tylko” figuracją względem stanowczych pochodów w linii basu, wyznaczających kolejne harmoniczne następstwa.

Sonata IX d moll, *La Fidelle* („Wierna”) to najdłuższa z sonat prezentowanych na nagraniu. Doktorantka znakomicie rozplanowała jej przebieg dramaturgiczny i dynamiczny; uwagę zwraca także ciekawa i przekonująca pod względem „aranżacyjnym” interpretacja środkowej Arii w formie gawoty. Omawiane przez Doktorantkę szczegółowo w opisie dzieła dwudźwięki, na bazie których zbudowana jest czwarta część - *Lentement* to z pewnością fragment wymagający dużych umiejętności wykonawczych.

Otwierające i zamykające Sonatę d moll oba recytatywne *Grave* wykonane są ze zrozumieniem harmonicznym i retorycznym przebiegów, co sprawia, że mimo pozornego podobieństwa posiadają one zróżnicowaną ekspresję i właściwą wymowę.

Sonata X D dur, *L'Iris* to sonata o pogodnym charakterze, w nagraniu słyszalna jest też przyjemność ze wspólnej gry całego zespołu. Oprócz partii skrzypiec wyróżnia się tu także solistyczną aktywnością partia violi da gamba, zrealizowana z dużym smakiem, nie tylko w szybkich przebiegach, ale także w budujących nastrój częściach *Grave* czy *Lentement*. Instrumenty harmoniczne realizujące partię *basso continuo* znakomicie podkreślają odpowiedni charakter i dialogującą formę w trójdzielnych *Lentement* czy *Air*.

W ostatnim taktie drugiego *Lentement*, w ozdobionym opadającym pochodem gamowym rozwiązaniu akordu D dur, zbyt mocno słyszalny jest w partii teorii dźwięk „e” małe. Można odnieść wrażenie, że intencją wykonawców było zbudowanie „pomostu” do kolejnej części - *Gay*. Jednak przy uważnym wsłuchaniu się w nagranie, słyszalna jest bardzo delikatna, ostatnia nuta, „d” małe, którą przykrywa wspomniane dysonujące „e”, nie dając poczucia harmonicznego spełnienia i klarownego rozwiązania. Z kolei pierwsze dźwięki (szesnastki w partii skrzypiec i cwierćnuty w partii basu) następnej części - *Gay* są w mojej subiektywnej opinii zagrane zbyt aktywnie i forte, co utrudnia zbudowanie jeszcze plastyczniejszej dynamicznie, falującej frazy dążącej aż do kadencji na dominancie w taktie czwartym.

Całość wieńczy wesoła i zwinna w część *Viste*, wykonana z wdziękiem i dobrym oddaniem jej nieco „rozwichrzonego” charakteru.

Sonatę XI B dur *La Brillante* rozpoczyna szybka i dowcipna część *Gay*. Sonata wykonana jest bardzo dobrze, ukazuje bogatą paletę umiejętności artykulacyjnych Doktorantki. Na uwagę zasługuje znakomicie zaplanowana pod względem napięciowym najdłuższa część - *Chaconne* i poprzedzająca ją część *Lentement*.

W czwartym takcie pierwszej części Gay, na pierwszej nucie pojawia się w nagraniu drobna niepewność intonacyjna w partii basu, co zwraca uwagę jedynie dlatego, że w całości część ta zagrana jest pod względem intonacyjnym bez zarzutu.

Sonata XII c moll *La Toutte Belle* przenosi słuchacza w zupełnie odmienny świat brzmieniowy. Kompozycja ukazuje możliwości barwowe skrzypiec, wykorzystując często ich niski rejestr, co w połączeniu ze specyficznym wyrazem tonacji c moll nadaje Sonacie wyjątkowy charakter. Skontrastowane części tworzą bardzo piękną i wyrazistą całość. Nagranie sonaty potwierdza wysoką klasę wykonawczą Doktorantki oraz towarzyszącego jej zespołu.

Moje drobne zastrzeżenia budzi niedotrzymywanie pauz w czwartej części - Air.Gay we fragmentach, gdzie skrzypce dialogują z basem wchodząc na drugą połowę taktu. Być może jest to celowy zamysł wykonawczy, jednak w mojej opinii zaburza on rytmiczną stabilność tańca *gigue*.

Podsumowując powyższe spostrzeżenia należy podkreślić wysoki poziom dzieła artystycznego. Habilitantka wykazała się twórczym i kompetentnym, ale i pokornym podejściem do wyzwania, jakim było zrealizowanie nagrania zbioru *Sonat skrzypcowych J.F.Rebela*.

Warto dodać, że z powodu małej ilości zapisanych przez kompozytora ozdobników w omawianym dziele, umiejętność dodania ich spoczywa na wykonawcy. Doktorantka wywiązała się z tego zadania znakomicie, co świadczy o jej muzycznym smaku i dojrzałości. Potwierdza też nie tylko jej wiedzę, ale i potrzebę indywidualnego języka muzycznej wypowiedzi.

Dzieło artystyczne znakomicie uzupełnia przedstawiona w formie papierowej praca pisemna. Opis dzieła jest ściśle związany z wykonywanym repertuarem. Autorka podjęła badania na temat francuskiej muzyki skrzypcowej przełomu XVII i XVIII wieku, co - jak wspominałam wcześniej, stanowi o oryginalności przedstawionej dysertacji na gruncie polskojęzycznego piśmiennictwa muzycznego. Pani mgr Judyta Tupczyńska dysponuje znakomitym warsztatem badawczym. Swą wypowiedź opiera o wnikliwą analizę adekwatnych źródeł z epoki, ale także najnowszej literatury przedmiotu.

Praca posiada logiczną, przejrzystą konstrukcję i narrację. Składa się ze wstępu, rozdziału I poświęconego opisowi kontekstu historycznego i drogi, jaką przebyła muzyka skrzypcowa i sam instrument we Francji aż do, jak pisze Autorka - „(...) pełnej emancypacji i tworzenia sonat zgodnie z techniczną i wyrazową specyfiką instrumentu”.

W rozdziale II przedstawiona została bardzo szczegółowo sylwetka kompozytora - Jean- Fèry'ego Rebela, z uwzględnieniem trzech etapów jego twórczości kompozytorskiej oraz interesującym opisem jego działalności jako instrumentalisty w najważniejszych zespołach muzycznych Wersalu. Podsumowanie tego rozdziału zawiera wiele cennych i trafnych refleksji Doktorantki na temat J.F.Rebela jako postaci nietuzinkowej, eksperymentatora i autora pierwszego (zapisanego w partyturze) w historii muzyki klasteru.

Rozdział III to analiza stylistyczno - formalna zbioru *Sonat zarejestrowanych na płycie CD*, poprzedzona opisem źródeł. Należy docenić skalę nakładu pracy badawczej wykonanej przez Doktorantkę, by przeprowadzić analizę porównawczą trzech zachowanych źródeł nutowych *Sonat J.F.Rebela*.

Rozdział IV (zdaniem Autorki - najważniejszy) przedstawia różne aspekty wykonawcze i problemy interpretacji omawianych sonat. W oparciu o stosowne traktaty Doktorantka wnikliwie omawia: instrumentację, smyczkowanie, artykulację, dynamikę, zagadnienie notes inègales, agogikę i ornamentację.

W Zakończeniu Autorka podsumowuje dotychczasowe rozważania i przywołuje słuszną tezę, iż rok 1695, w którym powstał omawiany zbiór *Sonat*, można uznać za moment narodzin idiomu skrzypcowego we Francji.

Znajdujemy też cenną refleksję, iż jak najgłębsze dotarcie do istoty wykonywanej muzyki, połączone z analizą budowy i stylistyki dzieła jest bardzo istotne, jednak wykonawca musi zawsze znaleźć przestrzeń na własną wypowiedź artystyczną. W mojej ocenie ten postulat został w przypadku Doktorantki w pełni zrealizowany.

Praca zawiera także opis płyty CD, streszczenie w języku angielskim oraz niezwykle obszerną bibliografię, z podziałem na teksty źródłowe, opracowania współczesne i materiały nutowe. Bibliografię mógłby uzupełnić spis 28 ilustracji wykorzystanych w tekście rozprawy.

Należy podkreślić wyjątkową staranność edytorskiej i redakcyjnej strony pracy doktorskiej pani mgr Judyty Tupczyńskiej. W liczącej niemal 200 stron rozprawie znalazło się zaledwie kilka drobnych niedociągnięć w postaci tzw. "literówek"- w tym większość dotyczy nazwiska słynnej tancerki - Marie Anne Cupis de Camargo (np.str.52, str.56, str.57).

Na stronie 74 w przykładzie nr 2 (przy omówieniu cz.I Lentement z VIII Sonaty g moll) w takcie 15 znajduje się błąd w cyfrowaniu na pierwszej nucie taktu (półnuta „a”małe). Zamiast krzyżyka powinno się tam znajdować cyfrowanie 6# oraz obniżona kwinta. W podpisie przykładu numeracja taktów powinna brzmieć : t. 5-18.

W tytule zbioru Michela de la Barre w przypisie na str.30 jak i w bibliografii zamiast słowa „flutes" pojawia się słowo „flustes”.

W tabeli zawierającej wykaz koncertów z udziałem Doktorantki pod numerem 89 znalazła się Symfonia „Lindzka" zamiast „Linzka” W.A.Mozarta.

KONKLUZJA

Reasumując stwierdzam, że praca doktorska pani mgr Judyty Tupczyńskiej to dzieło merytorycznie bardzo wartościowe. Oprócz wiadomości zaczerpniętych ze źródeł historycznych i współczesnych Autorka zawarła w niej swe twórcze przemyślenia i przedstawiła je w interpretacji utworów składających się na dzieło artystyczne i w jego opisie. Przeprowadzona i udokumentowana praca badawcza i artystyczna pozwala uznać dzieło i jego opis jako oryginalne i wzbogacające polskie piśmiennictwo muzyczne.

Niniejszym stwierdzam, że doktorantka, wykazując się wiedzą oraz umiejętnościami wykonawczymi spełniła wymagania art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki Dz.U.Nr 65, poz.595, Dz.U.z 2005 r. nr 164 poz.1365.

Pracę doktorską Pani mgr Judyty Tupczyńskiej przyjmuję z satysfakcją i bez zastrzeżeń. Wnioskuje o jej **przyjęcie** oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

dr hab. Aleksandra Rupoćńska